

Datum
2024-01-05

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se.

Vår handläggare
Dag Wallströmer
0151-19153, 070-5563170
dag.wallstromer@vingaker.se

Vår beteckning
SN 2023/353

Er beteckning
S2023/03032

Remissyttrande SOU 2023:66 För barn och unga i samhällsvård

Samlad bedömning

Socialnämnden i Vingåkers kommun delar uppfattningen att det finns allvarliga samhällsproblem i samhällets vård av barn och unga. Dessa är enligt kommunen problem vad gäller kvalitet, kostnader och effekter. kvalitetsmässiga, ekonomiska som effekt. Kommunen välkomnar därför utredningen men delar inte fullt ut dess analys och förslag.

Utredningen är mycket ambitiös och omfattande. Kommunens mycket begränsade resurser medger därför endast ett yttrande som är begränsat till delar av utredningen.

Utredningens utgångspunkter

Kommunen ser positivt på att utredningen tar sin grund i de fyra perspektiven:

- Barnrättsperspektivet
- Vårdkedjeperspektivet
- Verksamhetsperspektivet
- Helhetsperspektivet

Kommunen ser det också som mycket positivt att utredningen försöker inhämta kunskap från de övriga nordiska länderna. I de här mycket allvarliga frågorna är det viktigt att lagstiftning och andra avgörande beslut grundas på bästa tillgängliga kunskap och inte på kortsiktiga populistiska tyckanden.

Begreppet samhällsvård

Kommunen har ingen invändning mot att begreppet samhällsvård införs som ett samlande begrepp. Kommunen vill dock betona att den ser ett stort behov av att utveckla olika stöd och insatsformer, inte minst innan de som räknas upp som inbegripna i samhällsvård, bli aktuella. Det viktiga är att insatser utformas utifrån barnets eller den unges behov. Kommunen har upplevt att redan den nu gällande lagstiftningen och tillsynsmyndighetens tolkning av den, försvårar tidiga och kvalitativa insatser som anpassade stödboenden etc.

Statens styrning och stöd

Utredningen konstaterar att en rad lagändringar genomförts de senaste åren inom området. Dessutom har tillståndsgivning och tillsyn kraftigt skärpts. Trots detta har knappast problemen i sektorn minskat. Kommunen menar att detta tydligt visar att en allt mer detaljerad lagstiftning och en allt tyngre tillsynsapparat inte är lösningen på sektorns utmaningar.

Kommunen saknar den tid då Inspektionen för vård och omsorg var en konstruktiv del i kunskapsbyggande och utveckling av det sociala arbetet. Det är viktigt att de som ansvarar för samhällsvården av barn och unga kan utföra sitt arbete och bland annat skydda barnen. Då krävs t.ex. att kunna kontrollera att vapen, narkotika eller stöldgods inte förvaras i den unges boende, att personalen kan gå in i ett rum för att kontrollera att den unge med suicidtankar fortfarande lever trots att den unge inte ger sitt tillstånd vid varje tillfälle, något som är svårt att göra om den unge begått suicid. Den typen av bemyndigande borde enligt kommunen alla som bedriver samhällsvård av barn och unga ha. Det är enligt kommunen en väsensskild skillnad på detta och tvångsåtgärder som bältesläggning.

Det är bra att utredningen pekar ut statens viktiga roll i kunskapsstyrningen och behovet av samordning inom området. Det är också bra att den uppmärksammar att i stort sett allt statligt intresse är inriktat på den formella myndighetsutövningen och mycket lite är inriktat på själva arbetet. Vad som krävs för att barn och unga i samhällsvård ska få en positiv utveckling.

Inte minst är det positivt att utredningen nämner något som kommunen ser som helt avgörande, bristen på personal med lämplig utbildning för stöd och behandlingsarbete i olika vårdformer. Det är enligt kommunen ett mycket viktigt och akut område för staten att ta ansvar för. Det krävs en omfattande och långsiktig satsning på en yrkesutbildning inom området.

Den statliga kunskapsstyrningen är idag splittrad på ett stort antal aktörer och det tillsatta kunskapsstyrningsrådet har, enligt kommunens uppfattning, så här långt inte gett något samlat resultat. Det är givetvis positivt om även Statens institutionsstyrelse får del av kunskapsstyrningen som utredningen föreslår.

Nationell struktur för uppföljning

Kommunen är positiv till utredningens förslag och att Socialstyrelsen ska ansvara för denna. Kommunen vill dock poängtera vikten av att det då blir till Socialstyrelsen som

kommunen ska lämna sina uppgifter. De senaste åren har Inspektionen för vård och omsorg upprepade gånger krävt in enorma mängder uppgifter från kommunerna. Ett stort merarbete som inte tillfört kommunerna någonting av ny kunskap eller utveckling.

Socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja

Utredningens skrivning kan tolkas som att socialnämnderna idag omplaceras barn och unga utan tungt vägande skäl. Kommunen delar inte den uppfattningen. Snarast är det så att dagens utbud av placeringsalternativ ofta inte alls stämmer med den unges vårdbehov. Inte minst gäller det barn och unga med allvarlig psykiatrisk problematik. Barnpsykiatri har i stora delar av landet helt abdikerat från denna grupp och några möjligheter till heldygnsvård finns ej. I värsta fall blir dessa barn så inlåsta på SiS institutioner utan psykiatrisk kompetens och utan utformning av verksamheten för att möta denna grupps behov. Här menar kommunen att det krävs en betydligt tydligare statlig styrning så att Barnpsykiatri lever upp till Hälso- och sjukvårdslagens regler om prioritering av patienter med störst behov.

Det är också ett omfattande problem att kommunerna har det yttersta ansvaret för placeringar men att SiS som har monopol på låsbara platser under många år inte haft tillräckligt antal platser. Det är enligt kommunen också mycket väl känt att kvalitén på innehållet av vården på många SiS institutioner är ytterst bristfällig. Dessa båda brister är knappast något som kommunerna bör pådyvlas ansvar för.

Kommunen ser positivt på utredningens förslag att tydliggöra socialnämndens och vårdnadshavarens ansvar för placerade barn under LVU-vård.

Kommunen delar utredningens ambition att särskilt utsedda handläggare ska följa barnet under placeringstiden och bygga en relation till barnet. Dagens personalomsättning i många kommuner gör dock detta till en utopi och ett slag i luften. Kommunen anser att staten här måste ta ett större ansvar för socialarbetarnas arbetssituation och den utsatthet för påverkanskampanjer, hot, våld, förföljelse på nätet och misstänkliggörande från enögda tillsynsmyndigheter.

LVU i hemmet

Kommunen ser mycket positivt på utredningens förslag att LVU i hemmet ska kunna ges även utan att vården inleds utanför hemmet och att ansvaret för LVU i hemmet tydliggörs.

Socialnämndens ansvar att nog följa vården

Utredningens förslag innebär en tydlig ökad arbetsbelastning på socialtjänsten. Det är ett problem både ekonomiskt i en tid då så gott som samtliga socialnämnder brottas med stora underskott och personalmässigt då det är svårt att se var den utökade personalstyrka om krävs ska kunna hämtas ifrån även om staten, mot förmodan, ersätter kommunerna enligt finansieringsprincipen för den verkliga kostnadsökningen.

Tydligare krav på stöd till vårdnadshavare och föräldrar

Kommunen förstår utredningens tankar och är i grunden positiv till dem. Kommunen ser dock i praktiken att det ofta är stora svårigheter. Vårdnadshavare till placerade barn är relativt ofta flitiga flyttare, de saknar ofta förtroende för socialtjänsten och har svårt att ta till sig stöd och hjälp. I de familjer sådan förmåga finns sätts i regel insatser in vilket oftast innebär att det inte blir aktuellt med placeringar.

Överväganden av vården

Utredningen förslår att Innehållet i socialnämndens överväganden ska förtydligas och innehålla

- Om behovet av vård har förändrats
- Om barnets eller den unges behov av vård och stöd tillgodoses

Kommunen menar att detta redan idag sker och att det är bakgrunden till en del omplaceringar. Utredningens förslag i denna del kan alltså delvis motverka utredningens ambition att minska antalet omplaceringar.

Familjehemsvård

Kommunen är positiv till utredningens förslag att begränsa antalet barn i ett familjehem.

Kommunen är tveksam till tillståndsplikt för familjehem. Erfarenheten är att beviljandet av tillstånd från Ivo är tidkrävande och inte inneburit kvalitetsförbättringar i de verksamheter som redan har tillståndskrav. Nu ska den placerande kommunen ge tillstånd och för kommunen framstår detta endast som en ytterligare byråkratisering av det godkännande som görs idag.

Däremot ser kommunen det som en möjlighet till förbättringar och undvikande av placeringar i olämpliga hem om den kommun som hemmet är beläget i blir den instans som beviljar tillstånd. Då det i landet råder obalans mellan kommunerna, så att det i vissa kommuner finns mycket gott om familjehem i förhållande till hur många barn som placeras från kommunen, så bör en sådan skyldighet att utreda och bevilja tillstånd för ses med en möjlighet för kommunen att ta ut en schabloniserad avgift för detta.

Kommunen anser att utredningens förslag om möjlighet till dygnet runt stöd till familjehem kommer att bli kostnadsdrivande och ytterligare öka bristen på personal. Kommunen motsätter sig därför detta förslag. Kommunen är också tveksam till utredningens tankar om kompetenskrav på de som ska ge stödet. Så här långt har dylika kompetenskrav blivit helt inriktad på formell handläggningskompetens. Kommunen menar att är helt andra kompetenser och erfarenheter som är viktiga för att ge ett familjehem i kris stöd.

Kommunen uppfattar utredningens förslag om att ersättning till familjehem ska betalas ut direkt av kommunen som ett sätt att förbjuda förekomsten av bolagiserad familjehemsvård, dvs så kallade konsulentstödda familjehem. Kommunen ser mycket positivt på detta förslag.

Register över familjehem

Kommunen har inga invändningar mot att ett register över familjehem upprättas men ser det som viktigt att registret då blir en källa till viktig information för de som arbetar med placeringar. Kommunen ser det också som avgörande att Ivo får till ett register som fungerar. Vingåkers kommun har under flera år försökt att ändra sina registrerade uppgifter i Ivos register utan framgång. Det är heller inte möjligt att nå ansvariga på myndigheten på telefon. Ska myndigheten ha ansvar för samhällsservice så krävs en viss nivå av servicetänkande för att det ska bli funktionellt.

Kommunen ser också att omfattningen av personuppgifter i det föreslagna registret är så omfattande att de istället borde hanteras av socialstyrelsen som en del av kunskapsstyrningen mot en evidensbaserad socialtjänst.

Kompetens hos föreståndare och övrig personal

Kommunen har redan angett kompetensbristen inom institutionsvården som allvarlig. Att då enbart ställa ökade krav kommer endast att leda till en ännu större brist på personal och i förlängningen på platser. Det som krävs är omfattande utbildningssatsningar för att få fram tillräckligt med personal med rätt kompetens.

Kommunen ser mycket positivt på förslaget om en nationell utbildning för föreståndare för HVB. Kommunen har upprepade gånger tidigare lyft behovet av nationell utbildningssatsning liknande den statliga rektorsutbildningen, för olika grupper av chefer inom socialnämndernas verksamhetsområden.

Differentiering av HVB

Kommunen ser positivt på förslagen och då inte minst på behovet av barnpsykiatrisk kompetens på HVB som komplettering till de behandlingsplatser inom barnpsykiatri som kommunen menar måste tas fram brådskande.

Kommunen vill dock peka på risken att inbegripa Ivo i processen. En för fyrkantig bedömning av vilka som får vårdas på ett HVB vad gäller t.ex. ålder och problematik kan omöjliggöra längre vårdtider och närhet till hemmet. Det kan också omöjliggöra för kommuner och andra som bedriver relativt små enheter med idag goda resultat.

SiS

Kommunen delar utredningens syn att hälso- och sjukvårdsinsatserna, och då inte minst de psykiatriska, på SiS hemmen behöver förstärkas. Kommunen är positiv till förtydligandena om SiS ansvar för att motverka sexuella övergrepp men också till förslagen om att öka möjligheterna till begränsningar av tillgång till t.ex. mobiltelefoner etc. Kommunen ser också positivt på möjligheten för SiS att kalla till en samordnad individuell planering.

En väl fungerande skolgång

Kommunen delar utredningens syn på vikten av en väl fungerande skolgång.

Konsekvenser

Kommunen är positiv till utredningen och dess förslag som helhet. Kommunen anser dock bestämt att det framräknade merkostnaden är en ren glädjekalkyl. Den faktiska merkostnaden om förslagen ska genomföras på ett sätt som innebär en reell förändring

och förbättring av samhällsvården av barn och unga torde uppgå till det mångdubbla. Att gång efter annan presentera underfinansierade reformer, därför att det är enda sättet att få dem genom riksdagen, innebär att de inte får den effekt som var avsedd och detta leder i förlängningen till en minskad tilltro till samhällsaktörerna och ett ökat politikerförakt.

Anna Lejon
Socialnämndens ordförande

Dag Wallströmer
Socialchef